

Oslo tingrett
Postboks 2106 Vika
0125 Oslo
Sendes via Aktørportalen.no

Stavanger, 02.07.2021

Oppdragsansvarlig advokat: Bjørn Kvernberg
1486712v1

STEVNING

TIL

OSLO TINGRETT

Saksøker:

1. NAV-Oppryddingen, forening, (org. nr. 926 004 174)
2. Rune Halseth, Langelandsfjellet 34a, 2053 Jessheim
3. Marianne Evensen, Bakeriveien 19a, 3825 Lunde
4. Anette Irgens, Sandvikvegen 11, 5354 Straume.

Prosessfullmektig:

*Advokat Bjørn Kvernberg
Elden Advokatfirma AS
Postboks 222, 4001 Stavanger
Bjorn.kvernberg@elden.no*

Rettslig medhjelper:

*Advokat Roy Arteid
Advokatfirmaet Fari
Storgata 6, 2050 Jessheim*

Saksøkt:

Staten ved

- 1) Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Postboks 8019, Dep, 0030 Oslo
Epost: postmottak@asd.dep.no
- 2) NAV (Ny arbeids- og velferdsetat)
Fyrstikkalleen 1, 0661 Oslo
- 3) Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep, 0030 Oslo

Prosessfullmektig: (antatt) Regjeringsadvokaten
Postboks 8012 Dep
0030 Oslo

Saken gjelder: Krav om forsinkelsesrente og krav om oppreisningserstatning.

1. INNLEDNING

Saken gjelder krav om forsinkelsesrente og om oppreisningserstatning.

Staten har høsten 2019 erkjent å ha truffet en mengde ugyldige vedtak om tilbakebetaling av ytelser etter folketrygdloven mot personer som først hadde fått utbetalt slike ytelser, men senere opplevd omgjøringsvedtak med krav om tilbakebetaling fordi de hadde oppholdt seg utenfor Norge, nærmere bestemt i andre land innenfor EØS/EU. Staten har deretter gjort nye utbetalinger som bilagene nedenfor vil vise, men bare betalt halv forsinkelsesrente for fraværsperioden. For ca 7.500 saker utgjorde dette kr 37 millioner, hvilket betyr at full forsinkelsesrente ville utgjøre ytterligere kr 37 millioner. Staten har avvist krav på oppreisningserstatning under henvisning til at det ikke er hjemmel i norsk rett for dette.

Saksøkerne mener staten er rettslig forpliktet til å betale full forsinkelsesrente, samt oppreisningserstatning.

Det kreves slike betalinger. Dog bes det om at saken deles, slik at det først forhandles og pådømmes om fastsettelsesdom for plikten til å yte full forsinkelsesrente og oppreisningserstatning, jf. tvistelovens § 16-1. Staten kan deretter foreta nye omgjøringsvedtak etter begjæring herfra. Dersom staten ikke vil foreta omgjøringer, kan saken fortsette med dom for størrelsen på forsinkelsesrente og oppreisningserstatning i den enkelte sak. Allerede fremmer saksøkte nr 2, 3 og 4 slike krav, men NAV-Oppryddingen får stadig tilgang på nye saker som kan innlemmes i denne saken etter fastsettelsesdommen, eller starte opp nye individuelle saker med avgjørelse av beløp for forsinkelsesrente og oppreisningserstatning for den enkelte. Pr i dag utgjør disse ca 80 personer/saker, og en liste over disse vil bli framlagt i et senere prosesskrift.

Saksøker nr 1 har rettslig interesse fordi foreningen representerer en rekke NAV-ofre, og stadig får tilslutning fra flere. Saksøker nr 2, 3 og 4 er personlige NAV-ofre, og har rettslig interesse i kraft av sine egne saker. De er også tilknyttet saksøker nr 1.

Staten ved Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for oppreisning etter straffeprosesslovens § 447. Her er Marianne Evensen fått et tilbud om først kr 70.000 i oppreisningserstatning, som senere ble hevet til kr 100.000. Evensen mener dette beløpet er alt for lavt, og krever for domstolen at hun tilkjennes et høyere beløp. Også fastsettelsen av erstatningen for økonomisk tap er for lavt, noe det vil bli redegjort mer for i senere prosesskrift. Nivået som fastsettes for oppreisningserstatning antas å kunne ha overføringsverdi til andre saker. Staten anmodes om å vurdere å framsette tilbud om en standardsats, som kan føre til at behovet for senere individuelle saker ikke blir nødvendig. Advokat Roy Arteid vil bistå i saken som rettslig medhjelper i alle fall for denne del av saken.

Bilag 1: 2022-03-04 Vedtak Sivilrettsforvaltningen_kr_70000

Bilag 2: 2022-06-16 Omgjøringsvedtak Sivilrettsforvaltningen_kr_100000
Bilag 3: 2022-06-23 Vedtak Sivilrettsforvaltningen-øk-tap-kr_213265

Ellers er det tatt utgangspunkt i at Arbeids- og inkluderingsdepartementet er rett statlig representant, bortsett fra enkeltsakene som departementet henviser til NAV. Derfor er også NAV tatt med som saksøkt statlig representant.

Stevningen tas ut innen utløpet av 02.07.2022 for å demme opp for det tilfellet at staten vil påberope ettårsfristen i foreldelseslovens § 10 om ett års tilleggsfrist fra Høyesteretts dom av 02.07.2021. I utgangspunktet påberoper saksøkerne seg at staten skriftlig har gitt uttrykk for at staten ikke vil påberope seg foreldelse. Subsidiært anfører saksøkerne at foreldelse tidligst kan skje 3 år fra høsten 2019 da staten erkjente ansvar, og atter subsidiært tre år fra Høyesteretts dom av 02.07.2021. Stevningen vil bli utfylt med ytterligere påstandsgrunnlag i et senere prosesskrift, og gjerne i lys av hva staten anfører i tilsvaret.

2. SAKENS FAKTUM - HOVEDTREKK

NAV-Oppryddingen ble stiftet som forening 18.09.2020 og registrert i Enhetsregisteret den 20.11.2020 av de to NAV-ofrene Marianne Evensen og Rune Halseth. De har begge opplevd å bli utsatt urettmessig for tilbakekall av ytelser etter folketrygdloven, som skulle dekke utgifter til livsopphold, fordi Staten gjennom alle statsmakter (Storting, forvaltning og domstolene) ikke forsto, eller forholdt seg til, den rettslige betydningen av inngåelsen av EØS-avtalen i 1994. Først medio 2019 oppga Staten å ha forstått at mange tusen norske borgere var utsatt for uberettiget forfølgelse i annet EØS/EU land, tilbakekall av trygd, vedvarende stigmatisert gjennom stempel som trygdebedrager, og for mange både anmeldt av NAV til politiet og senere straffedømt og sonet nedverdiggende fengselsopphold i en stat som selverklært omtaler seg som «velferdsstat». Også saksøker nr 4 har opplevd det samme som saksøker nr 2 og 3, men har ikke blitt utsatt for straffesak.

Det har vært avholdt en rekke møter med aktører i staten for å finne en løsning på tvistens tema. Det har vært invitert til dialog og avklaringer om statens syn. Staten har gjennom Arbeids- og inkluderingsdepartementet avvist at det er rettslig grunnlag for forsinkelsesrente etter lov om renter ved forsinket betaling av 17.12.1976 (LOV-1976-12-17-100). Arbeids- og inkluderingsdepartementet har også avvist at det er rettslig grunnlag for oppreisningserstatning. Se særlig bilag 2 og 4 nedenfor.

Det er gitt en grundig fremstilling av faktum og juss i et brev fra Elden av 28.02.2022. Brevets forløper var et første brev av 16.07.2021, og statens svar av 09.09.2021. Statens holdninger framgår av bilagene 2 og 4 nedenfor hvor det blant annet heter:

Krav om renter etter forsinkelsesrenteloven er avvist i brev av 11.05.2022. Fra brevets side 3 nederst og over på side 4 heter det:

«Ved etterbetaling i medhold av folketrygdloven § 22-13 syvende ledd eller § 22-14 fjerde ledd, reguleres spørsmål om renter av lovens § 22-17. I tilfeller hvor et vedtak som innvilger en ytelse, erstatter et tidligere ugyldig vedtak, som skyldtes en «feil» Nav har gjort, skal ytelsen tilstås med virkning fra det tidspunkt den opprinnelig skulle vært gitt. Dette gir grunnlag for renter etter § 22-17. Departementet har forstått

henvendelsen slik at det ikke er funnet alternative grunnlag for å yte renter. Departementet har ikke anledning til å gå inn i enkeltsaker eller kommentere dem. Vedtak fra forvaltningen er gjenstand for overprøving på vanlig måte.»

Krav om oppreisningserstatning er avvist 06.09.2021. Fra brev av 06.09.2021 side 3:

«Krav om oppreisning forutsetter at det foreligger et rettslig grunnlag for dette. I saker hvor personer har blitt straffeforfulgt er det, som påpekt i deres henvendelse av 16. juli, egne regler som gir krav på oppreisning i straffeprosessloven kapittel 31. Denne ordningen forvaltes av Statens sivilrettsforvaltning. I saker hvor det *ikke* har forekommet strafforfølgning finnes ingen tilsvarende lovfestet ordning som gir rett til oppreisning. Slik departementet vurderer det, foreligger det da ikke noe rettslig grunnlag for krav på oppreisning etter «ulovfestede erstatningsrettslige prinsipper», og i deres brev er det heller ikke vist til noen rettskilder som gir grunnlag for et slikt krav. Ettersom departementet ikke deler vurderingen av at det her foreligger rettslig grunnlag for oppreisning, kan departementet heller ikke se behov for å gå nærmere inn på hvilket skyldkrav som ville vært krevd eller hvilken betydning statens betalingsevne eventuelt ville hatt dersom det hadde eksistert en slik ordning.»

Brevvekslingen framlegges herved som ledd i redegjørelsen for sakens relevante fakta.

- Bilag 4:** 210716 Brev fra Elden Advokatfirma AS til Arbeids- og sosialdepartementet.
- Bilag 5:** 210906 Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet til Elden Advokatfirma AS.
- Bilag 6:** 220228 Brev fra Elden Advokatfirma AS til staten ved en rekke instanser, herunder Arbeids- og sosialdepartementet og NAV med vedlegg.
- Bilag 7:** 220511 Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet til Elden Advokatfirma AS.

Inn under temaet oppreisningserstatning inngår for både saksøker nr 2 og nr 3 at det har vært utsatt for ulovlig rutinemessig kroppsvisitasjon under soningsperioden. Dette innebærer brudd på Den europeiske menneskeretts-konvensjon (EMK) artikkel 3 og Grunnloven § 93, og gir i seg selv rett til erstatning for ikke-økonomisk skade etter EMK artikkel 13. Det er fremmet søksmål fra bl.a. A ved Elden advokatfirma AS ved advokat Maria Hessen Jacobsen i juli 2021 hvor det kreves fastsettelsesdom for krav på oppreisningserstatning. Det vises til Oslo tingretts sak nr 21-107095TVI-TOSL/07 hvor det er berammet hovedforhandling over 10 dager med oppstart 20. september 2022. Det legges til grunn for dette søksmål at dom i nevnte sak vil bli lagt til grunn også i nærværende sak så langt den gjelder.

I stevningen er det bl.a. anført:

1. Frem til september 2020 har norske fengsler hatt en praksis med rutinemessige kroppsvisitasjoner av innsatte, uten forutgående nødvendighets- eller

forholdsmessighetsvurdering. Kroppsvisitasjonene har innebåret full avkledning og naken knebøy med eksponering av anus. Høyesterett og Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) har i flere avgjørelser slått fast at praksisen er i strid med forbudet mot tortur eller for umenneskelig eller nedverdiggende behandling.

2. Høyesteretts avgjørelser har knyttet seg til spørsmålet om rutinemessige kroppsvisitasjoner under varetektsfengsling er en krenkelse av menneskerettighetene. For disse har krenkelsen blitt reparert med fradrag i straffen.
3. Søksmålet gjelder spørsmålet om hvorvidt rutinemessige kroppsvisitasjoner under soning er en krenkelse av menneskerettighetene. Videre er det spørsmål om hvordan krenkelsen eventuelt kan repareres, et spørsmål som hittil ikke behandlet av norske domstoler.
4. Staten, ved Justis- og beredskapsdepartementet, har ikke erkjent at kroppsvisitasjonene utgjør en krenkelse av EMK artikkel 3 og Grunnloven § 93, og avviser at Sanden har krav på erstatning, jf. bilag 2. Saken bringes derfor inn for domstolene for rettslig avklaring.

3. RETTSLIGE FORHOLD

3.1 Forsinkelsesrente

Saksøkerne har vært igjennom forarbeider, rettspraksis og teori vedrørende dette tema, og basert på dette har NAV-Oppryddingen følgende rettslige vurdering:

Med mindre det foreligger en rettslig relevant spesialbestemmelse i annen lovgivning – for eksempel i folketrygdloven – er det lov om renter ved forsinket betaling (LOV-1976-12-17-100) som gjelder. Krav på trygdeytelser, og tilbakebetalingskrav av uriktig tilbakekrevede ytelser, utgjør «pengekrav på formuesrettens område». Rentefoten fastsettes etter lovens § 3. Bestemmelsens siste ledd har også en hjemmel for erstatning utover den alminnelige forsinkelsesrente («...under hensyn til partenes forhold og omstendighetene ellers.»)

Rune Halseth har fått tilbakebetaling i to porsjoner. Ved begge tilbakebetalingene er det oppgitt at rentene er beregnet etter folketrygdlovens § 22-17. I vedleggene til begge brev er det i kolonnen for renter skrevet øverst:

«Renter på etterbetaling = 50% av forsinkelsesrenten.»

Folketrygdlovens (ftrl.) § 22-17 første ledd lyder:

§ 22-17. Renter ved etterbetaling av ytelser

Det ytes renter ved etterbetaling i medhold av § 22-13 syvende eller § 22-14 fjerde ledd og ved etterbetaling når Arbeids- og velferdsetaten av eget tiltak retter ytelser som er gitt med for

lavt beløp. Rentesatsen fastsettes av departementet og skal utgjøre om lag halvparten av rentesatsen etter § 3 i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Forståelsen av rentebestemmelsen må ses i sammenheng med ftrl. § 22-13 syvende ledd og § 22-14 fjerde ledd, som det også er henvist til i § 22-17. Disse bestemmelsene lyder:

§ 22-13 syvende ledd:

En ytelse kan gis for opptil tre år før kravet ble satt fram, dersom den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke har satt fram krav tidligere fordi trygdens organer har gitt misvisende opplysninger. Bestemmelsene i dette leddet gjelder ikke for refusjonskrav etter § 22-3.

§ 22-14 fjerde ledd:

Dersom den som har rett til en ytelse, helt eller delvis har fått avslått et krav om ytelsen på grunn av feil som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller underliggende organer har gjort, skal ytelsen gis fra det tidspunktet den skulle ha vært gitt hvis kravet var blitt godtatt første gang det ble framsatt. Det samme gjelder dersom avslaget skyldes ufullstendige eller misvisende opplysninger fra andre enn den som har rett til ytelsen.

Det kan også ha relevans å se hen til ftrl. § 22-17b, som ble tilføyd ved lov 16. januar 2009 nr 5. Denne bestemmelse lyder:

§ 22-17 b. Forholdet til erstatning

Ved etterbetaling av en ytelse etter bestemmelsene i § 22-13 kan det ikke kreves erstatning etter skadeserstatningsloven eller alminnelige erstatningsrettslige regler for ytelser for tidsrom som ikke omfattes av etterbetalingen. Tilsvarende kan det ved etterbetaling av ytelser ikke gis renter eller kreves erstatning for rentetap i andre tilfelle eller i større utstrekning enn det som følger av bestemmelsene i § 22-17.

Det er saksøkerne sin oppfatning at disse rentebestemmelser ikke gjelder tilfellet i Nav-skandalen. § 22-17, og for så vidt også de øvrige siterte bestemmelser, gjelder *etterbetaling* av ytelser. Med etterbetaling forstås at den trygdede er i en situasjon der ytelser en trygdet er berettiget til ikke har blitt utbetalt. I Nav-skandalen er situasjonen en helt annen. Her har ytelser blitt utbetalt, men så uberettiget og ulovlig krevd tilbakebetalt.

Det er saksøkerne sitt syn at de trygdede er berettiget til renter basert på forsinkelsesrentelovens § 3, jf. § 2. Av brevet fra NAV framgår det følgende:

«Pr. 1. oktober 2021 er det totale økonomiske omfanget av utbetalinger og sletting av gjeld på om lag 325 millioner kroner. Inkludert i dette beløpet er ca 37 millioner kroner som er utbetalt i renter.»

Saksøkerne er derfor av den oppfatning at gjenstående rentekrav samlet på alle saker minst utgjør kr 37 millioner. Hertil kommer tilsvarende rentedifferanse på utbetalinger etter 1. oktober 2021.

Saksøkerne er av den oppfatning at man her kan være på et «rettstomt rom» hvor rettsavklaring for domstolene er nødvendig.

3.2 Oppreisningserstatning

Utgangspunktet er at norsk erstatningsrett i all hovedsak er skapt av domstolene. Selv om den domstolskapte retten fikk sin formelle lov gjennom lov om skadeserstatning i 1969, kan ikke det innebære at domstolene deretter er forhindret fra å ta avgjørelser som innebærer domstolskapt rett.

EMK artikkel 13 gir hjemmel for rett til oppreisningserstatning så sant en eller flere av bestemmelsene i EMK for øvrig ikke er gitt tilstrekkelig vern i den internt formelle retten i landet.

I vår sak har staten begått omfattende rettsbrudd mot saksøkerne og alle som urettmessig har blitt utsatt for ulovlig tilbakebetalingskrav av utbetalte ytelser etter folketrygdloven. Rettsbruddene har innebåret ulovlig mistenkeliggjøring av opphold utenfor Norges grenser, forfølgelse av opphold utenfor Norges grenser, vedtak om tilbakebetaling, og de belastninger den enkelte har opplevd med stampelet som trygdebedrager. Over den lange tid dette har vart, har dette ført til personlige belastninger gjennom stigmatisering i samfunnet, herunder lokalmiljø, fravær av trygdeytelser som skulle komme istedenfor inntekter av arbeid, og behov for salg av eiendeler som bolig, hytte, og andre gjenstander for å ha penger til livsopphold.

Dette har innebåret brudd med EMK artikkel 3, 6 og 8 som saksøkerne vil redegjøre nærmere for i et senere prosesskrift. Det kan være aktuelt å påberope også andre bestemmelser, hvilket en vil komme tilbake til i et senere prosesskrift.

I svensk rett har Høgsta Domstolen flere ganger gitt svenske borgere rett til oppreisningserstatning basert direkte på EMK artikkel 13, uavhengig av formell svensk lov. En tilsvarende rettsanvendelse mener saksøkerne må legges til grunn i Norge.

Gjennom den norske menneskerettighetslov, er EMK innlemmet som norsk lov. I den grad retten til oppreisningserstatning etter EMK artikkel 13 strider mot norsk formell lov i skadeserstatningsloven, er det EMK artikkel 13 som skal gis forrang, jf. den norske menneskerettighetslovens §§ 2 og 3.

Et alternativ er å tolke skadeserstatningslovens §§ 3-5, 3-6 og 3-3 utvidende. Eller som professor Nils Nygaard har sagt ved en del anledninger; - loven må «legges på strekk».

Subsidiært kan rett til oppreisningserstatning bygges på det såkalte organansvar. Oppholdskravet i folketrygdlovens § 11-3 representerer ulovlig myndighetsutøvelse, og dette danner grunnlag for erstatningsansvar uavhengig av at det påvises skyld hos enkeltpersoner i staten.

Atter subsidiært kan retten legge til grunn at kravet om grov uaktsomhet eller forsett under organansvaret – hvis det gjelder slikt subjektivt tillegg – er oppfylt når ledelsen i staten foreslår lov, vedtar lov, og praktiserer lov som er ulovlig opp mot EMK artikkel 13.

For de som har sonet fengselsstraff slik som saksøker nr 2 og 3, foreligger det krenkelse av EMK artikkel 3 og Grunnlovens § 93.

Statens praksis gjennom NAV har vært i strid med EMK artikkel 3 og Grunnloven § 93. Staten har brutt sikreplikten etter EMK artikkel 3, jf. EMK artikkel 1.

Konstatering av krenkelsen er ikke tilstrekkelig. Det er ikke mulig i dag å gjøre fradrag i sonet straff. Det er heller ikke for dem som ikke har blitt straffeforfulgt annen måte å reparere krenkelsen på enn oppreisningserstatning. Det kreves derfor erstatning for ikke-økonomisk skade etter EMK artikkel 13.

Det fremgår av Grunnloven § 93 andre avsnitt at «ingen må utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff». Bestemmelsen er helt lik EMK artikkel 3 og regnes blant de mest sentrale menneskerettighetene.

Det skal foretas en sammensatt vurdering. Summen av krenkelser mot den enkelte innebærer umenneskelig eller nedverdiggende behandling. I anledning krav om fastsettelsesdom for at det foreligger et oppreisningsansvar for ugyldige vedtak i NAV-skandalen, må det ses hen både til at den trygdede i utgangspunktet var berettiget til ytelser etter lov om folketrygd, at disse uberettiget ble tatt bort fordi staten hadde begått en egenfeil ved forslag om, vedtakelse av, og praktisering av, oppholdskravet i ftr. § 11-3.

Det ligger slik saksøkerne ser det en føring opp mot oppreisningsansvar i HR -dom **HR-2021-1453-S** (understreket her):

(190) Navs krav om tilbakebetaling av ytelser som A mottok under oppholdene i Italia, var derfor ubegrunnet. Den påfølgende strafforfølgningen for trygdebedrageri hvilte videre på et sviktende rettsgrunnlag. Det er ingen tvil om at dette har hatt så vel økonomiske som personlige konsekvenser for A.

Her benyttes uttrykket «personlig konsekvenser» i tillegg til «økonomiske». Det kan ikke være tvil om at Høyesterett med dette peker hen mot forhold som kan gi rett til oppreisningserstatning.

Organansvaret er i begrenset grad behandlet i juridisk teori og rettspraksis. Dog skrev professor Peter Lødrup allerede i sin bok «Lærebok i erstatningsrett» (her fra 4. utgave 1999):

Side 162: I mange tilfeller vil den skadevoldende handling utenfor integritetskrenkelsens område være **forsettlig** – en beslutning truffet med kunnskap om de relevante momenter som eventuelt vil pådra erstatningsansvar. Dette vil f.eks. ofte være tilfelle ved **offentlig myndighetsutøvelse**, og det blir da lite treffende å knytte ansvaret til den tradisjonelle culpavurdering som har sin rot i person- og tingsskadene. Mot denne bakgrunn har det vært fremholdt at man i slike tilfeller får en klarere problemstilling ved å stille spørsmålet om handlingen (vedtaket) var rettsstridig eller ikke.

Side 192: Det er noe uenighet i teorien om det kan kreves erstatning på objektivt grunnlag – altså utenfor rammen av skl. § 2-1 – for ugyldige forvaltningsvedtak. Kildematerialet

trekker klart i retning av et slikt ansvar. Et ugyldig forvaltningsvedtak er rettsstridig i forhold til skadelidte, og bør derfor også gi rett til erstatning.

Side 508: Hvis en **juridisk person**, som f.eks. et aksjeselskap, en kommune eller staten, blir ansvarlig etter reglene om **organansvaret**, vil denne også hefte direkte for oppreisning, hvis «organet» har utvist grov uaktsomhet eller forsett. Organansvaret er meget praktisk for ansvar også etter skl. § 3-6 – ikke minst for statens og kommunens ansvar.

Se tilsvarende synspunkter hos professor Nils Nygaard «Skade og ansvar» (2000) side 224,

Høyesterett avsa en prinsipiell avgjørelse i dom avsagt i Storkammer den 02.07.2021 (HR-2021-1453-S) der en person som var straffedømt gjennom tre rettsinstanser – også Høyesterett i 2017 – ble frifunnet. Grunnlaget for frifinnelsen var at norsk folketrygdlovs § 11-3 bestemte at som trygdet måtte man ikke forlate Norge, i alle fall ikke uten forutgående samtykke fra NAV. Denne bestemmelsen ble av Høyesterett forelagt EFTA-domstolen for rådgivende uttalelse. Høyesterett kom i tråd med EFTA-domstolens råd i dommen til at både oppholdskravet og kravet om forhåndssamtykke ved utreise til land omfattet av EØS i ftr. § 11-3 og vilkårene der, utgjorde en ulovlig restriksjon. Dette var derfor i strid med EØS-regelverket både for perioden fra 2012, og også perioden før det fra 1994. EØS-regelverket er inkorporert i norsk lov ved EØS-loven (LOV-1992-11-27-109), jf dennes § 1 og § 2.

Høyesterett la til grunn i den såkalte «Finanger II» dommen, RT-2005-1365 erstatningsansvar for manglende oppfyllelse av EØS-avtalen:

Høyesterett i plenum la til grunn at det fulgte av EØS-avtalen og EØS-loven at staten kunne bli ansvarlig for uriktig gjennomføring av et direktiv. Flertallet kom til at staten var erstatningsansvarlig og forpliktet til å betale den erstatning som hun ville hatt krav på dersom § 7 tredje ledd var blitt endret.

Saksøkernes syn er at den rettsstrid som her foreligger i forhold til EØS-regelverket og integrasjonen av dette i norsk rett innebærer slik rettsstrid som Lødrup omtaler i det siterte fra side 162 over.

For saksøkere nr 2 og 3 gjelder rett til oppreisningserstatning under den periode de var straffeforfulgt av straffeprosesslovens § 447. NAV har egentlig større fullmakter overfor borgerne etter folketrygdlovens kapittel 4 enn politiet har, og med minst like store personlige belastninger som en straffeforfølgning vil innebære. Dette tilsier og styrker at det må gjelde et tilsvarende objektivt erstatningsansvar også for forfølgningen som NAV har stått for i alle saker, enten de ble fulgt opp med ulovlig straffeforfølgning eller ei.

Saksøkerne har et reelt behov for fastsettelsesdom for menneskerettskrenkelsen, i tillegg til erstatning for ikke-økonomisk tap. Det vises til HR-2016-2178-U avsnitt 16 til 20. Hensynet til effektiv prøving og rettsavklaring tilsier at spørsmålet om det foreligger konvensjonskrenkelse kan og bør gjøres til selvstendig søksmålgjenstand.

Retten til reparasjon av krenkelsen følger av EMK artikkel 13. Ren konstatering av krenkelsen er ikke tilstrekkelig, jf. blant annet HR-2021-1155-A avsnitt 67.

Saksøker nr 2 og 3 har sonet rettskraftig dom. Gjeldende rett åpner ikke for fradrag i straffen i tilfeller hvor den innsatte har begynt soning i etter rettskraftig dom, og derfor heller ikke når soningen er utført.

Det følger av praksis fra EMD at erstatning for ikke-økonomisk tap er nødvendig for å reparere krenkelser av EMKs artikler. Staten er forpliktet til å sikre en effektiv hjemmel for å sikre erstatning for slike krenkelser.

Ingen nasjonale erstatningshjemler tilfredsstillende de kvalitative kravene til effektivt rettsmiddel etter EMK artikkel 13.

I tilfeller hvor nasjonal rett ikke gir tilstrekkelig hjemmel for erstatning, kan erstatning for ikke-økonomisk tap tilkjennes direkte etter EMK artikkel 13.

Ingen autoritative kilder gir veiledning når det kommer til å fastsette kriterier for utmåling av erstatning direkte etter EMK artikkel 13. Oppreisningserstatning direkte etter artikkel 13 vil ha som formål å reparere de skader saksøker er blitt påført som følge av konvensjonskrenkelsen. EMD-praksis viser at så lenge konvensjonsstatene tilbyr et effektivt botemiddel, ligger det innenfor statenes skjønnsmargin å fastsette utmålingskriteriene og nivået på erstatningen. I dette ligger det en fleksibilitet for konvensjonsstatene til å tilpasse operasjonaliseringen av artikkel 13 som direkte hjemmel til særtrekk ved det nasjonale rettssystemet.

Selv om erstatningsfastsettelsen må tilpasses måten erstatning for ikke-økonomisk tap beregnes i norsk erstatningsrett, må erstatningsutmålingen være forenelig med EMDs praksis. Det må derfor ses hen til hvordan EMD har behandlet spørsmål om erstatning for lignende krenkelser.

Den nærmere utpenslingen av måten erstatningen må fastsettes på vil bli behandlet nærmere i et senere prosesskrift etter at fastsettelsesdommen foreligger.

4. NOEN PROSESSUELLE FORHOLD

4.1 Krav om utlevering av interdepartemental rapport «Eksport av velferdsytelser» fra 2014.

I NOU2020:9 «Blindsonen» er det henvisning til en interdepartemental rapport fra 2014, se nærmere NOUen side 109 under punktet 9.3.3. om «Utredninger. Her heter det bl.a:

Departementet har på ulike tidspunkt utredet ulike spørsmål om EØS-rettens betydning for adgangen til å kreve bosted eller annet opphold i Norge for rett til velferdsytelser. ... I den sammenheng er det grunn til å trekke frem et interdepartementalt arbeid fra 2014. Utredningen «Eksport av velferdsytelser» ble utarbeidet...

I notene 28 og 29 er dokumentasjonen nærmere angitt slik:

28 Interdepartemental arbeidsgruppe (2014) «Eksport av velferdsytelser», s. 8. Ikke offentlig tilgjengelig.

29 Interdepartemental arbeidsgrupperapport (2014) «Eksport av velferdsytelser», 2014, vedlegg I, s. 9 og 11. Ikke offentlig tilgjengelig.

Disse rapportene antas å favne videre enn «Blindsonen», da sistnevnte hovedsakelig er myntet på korttidsfravær. I mange av sakene i NAV-skandalen er det langtidsfravær, som antas behandlet i ovennevnte dokumentasjon.

Rapporten antas å inneholde flere erkjennelser av at EØS-regelverket var forstått allerede før rapporten ble laget, slik at saksøkerne mener at det ikke er riktig at staten først i 2019 forsto at NAVs praksis var lovstridig. Det har stor betydning for sakens rette opplysning å få klarlagt hva rapporten sier om kunnskapen om brudd med EØS-avtalen og dens føringer for norsk intern rett. Rapporten vil kunne vise at rettsbruddene mot saksøkerne har pågått med bevissthet om ulovlighet over mye lenger tid enn først fra 2019, uten at det ble gjort noe fra statens side med dette. Grunnlaget for oppreisningserstatning, gjennom vedvarende og lenger myndighetsmisbruk, er egnet til å belyse ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng med saksøkernes personlig unødvendige belastende opplevelser i alle fall tilbake til 2013-2014.

Staten har i brev av 11.05.2022 skrevet følgende om tilbakehold av rapporten:

Dokumentet det vises ble ved kgl. resolusjon 5. februar 2021 vurdert som organinternt, og unntatt fra innsyn etter offentleglova.

Den kongelige resolusjon framlegges herved.

Bilag 8: 2021-02-05 Kongelig resolusjon.

Det anføres at staten plikter å framlegge dokumentet etter tvistelovens § 21-5. Staten har påberopt seg lovbestemt taushetsplikt etter offentlighetslovens § 14. Staten bes vurdere å framlegge dokumentet frivillig, jf. tvistelovens § 22-3 (1). Dersom staten fastholder hemmelighold, bes hjemmel for det i tvisteloven oppgitt. I så fall bes staten framlegge alle dokumenter det vises til i Kongelig resolusjon av 05.02.2021. Denne side vil deretter be retten om å pålegge staten å framlegge dokumentet, jf. tvistelovens § 22-3 (2).

4.2 Andre prosessuelle forhold

Under hovedforhandlingen vil denne side gjennomgå betydelig omfang rettskilder knyttet opp mot forholdet mellom norsk formell intern rett og EU/EØS-rettslige kilder vedrørende Norge og vedrørende andre land. Det antas at staten vil ha en tilsvarende interesse.

Det antas at det bør settes av tre til fem dager til hovedforhandling i saken. Saksøker motsetter seg ikke rettsmekling. Nøyaktig fastsettelse av antall rettsdager må tas når saksforberedelsen har kommet lenger, og etter saksforberedende møte.

I lovens tilfeller av fravær kreves fraværdom avsagt.

Alle saksøkerne vil avgi partsforklaring. Partsforklaring fra saksøker nr 1 vil sannsynligvis bli avgitt av daglig leder Frode Bratli og/eller faglig leder Rune Håland. I tillegg til de dokumentbevis som er inntatt som bilag i stevningen, ønskes det vitneforklaringer fra andre NAV-ofre så langt det ansees hensiktsmessig for å få belyst sakens faktum på en hensiktsmessig måte.

Fullstendig oversikt over hvilke andre NAV-ofre som vil bli ført som vitner avklares i senere prosesskrift.

5. PÅSTAND

Under henvisning til ovenstående nedlegges slik ærbødig

PÅSTAND:

1. Staten er forpliktet til å betale full forsinkelsesrente ved tilbakebetalinger av uberettiget tilbakekalte trygdeytelser på grunn av praktisering av oppholdskravet i folketrygdlovens § 11-3.
2. Staten er forpliktet til å betale oppreisningserstatning som følge av uberettiget tilbakekalte trygdeytelser på grunn av praktisering av oppholdskravet i folketrygdlovens § 11-3.
3. Rune Halseth tilkjennes oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn.
4. Marianne Evensen tilkjennes oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn.
5. Anette Irgens tilkjennes oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn.
6. Staten tilpliktes å betale saksomkostninger til saksøkerne.

Nærværende stevning lastes opp i Aktørportalen.

Stavanger, 02.07.2022
ELDEN ADVOKATFIRMA AS

Bjørn Kvernberg
advokat / partner